

Xo'ja Ahmad Yassaviy maktablarining tarbiyaviy usullari

Iroda Rasuljon-qizi Ibrohimova
Ilmiy maslahatchi: M.Mirzakarimova
Andijon davlat chet tillari instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Xo'ja Ahmad Yassaviyning pedagogik qarashlari va tarbiyaviy faoliyati tahlil qilinadi. Yassaviy diniy va ma'rifiy meros asosida yoshlarni ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalashga alohida e'tibor qaratgan. Uning pedagogik g'oyalari shaxsni nafaqat bilimli, balki ma'naviy yetuk, odobli va jamiyatga foydali inson qilib tarbiyalashga qaratilgan. Maqolada Yassaviy maktablarining tarbiyaviy usullari, muridlar bilan ishlash tamoyillari va axloqiy tarbiya borasidagi nazariy qarashlari yoritib beriladi. Xulosa sifatida Xo'ja Ahmad Yassaviyning pedagogik merosi bugungi kunda ham yoshlarni ma'naviy yetuk shaxs sifatida tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: pedagogika, tarbiya, ma'naviyat, axloq, Xo'ja Ahmad Yassaviy, murid, diniy ta'lim, ma'rifiy meros, yoshlarni tarbiyalash, maktab tizimi

Educational methods of Khoja Ahmad Yassavi schools

Iroda Rasuljon-kizi Ibrohimova
Scientific advisor: M.Mirzakarimova
Andijan State Institute of Foreign Languages

Abstract: This article analyzes the pedagogical views and educational activities of Khoja Ahmad Yassavi. Yassavi paid special attention to the spiritual and moral upbringing of young people based on his religious and educational heritage. His pedagogical ideas are aimed at educating a person not only as an educated person, but also as a spiritually mature, decent and useful person to society. The article highlights the educational methods of Yassavi schools, the principles of working with students and his theoretical views on moral education. In conclusion, it is emphasized that the pedagogical heritage of Khoja Ahmad Yassavi is still important in educating young people as spiritually mature individuals today.

Keywords: pedagogy, education, spirituality, morality, Khoja Ahmad Yassavi, murid, religious education, educational heritage, education of youth, school system

O'zbekiston va Markaziy Osiyo tarixida Xo'ja Ahmad Yassaviy nafaqat mashhur sufiy shaxs, balki buyuk ma'rifatparvar ham sifatida tanilgan. U XII asrda

yashab, yosh avlodni ilm, ma'naviyat va axloq asosida tarbiyalashga katta e'tibor qaratgan. Yassaviy o'z davrida muridlar bilan ishlash orqali shaxsiy tarbiya va jamiyatni rivojlantirishning samarali usullarini ishlab chiqqan. Uning pedagogik qarashlari shaxsning nafaqat bilimli, balki ma'naviy yetuk, odobli va jamiyatga foydali bo'lishiga qaratilgan edi. Yassaviy maktablarida tarbiya va o'qitish jarayoni muridlarning aqliy, hissiy va axloqiy rivojlanishini birgalikda ta'minlashga xizmat qilgan. Shu bois, uning pedagogik merosini o'rganish bugungi kunda ham yoshlarni ma'naviy yetuk shaxs sifatida tarbiyalashda dolzarb ahamiyatga ega.

Xo'ja Ahmad Yassaviyning pedagogik qarashlari uning ma'naviy va diniy faoliyati bilan chambarchas bog'liq bo'lib, asosan muridlar tarbiyasi va ma'naviyatni shakllantirishga qaratilgan. U o'quvchilarning aqliy, hissiy va axloqiy rivojlanishini bir vaqtning o'zida ta'minlashni maqsad qilgan. Yassaviy pedagogikasi shaxsning kamolotini ilm, axloq va ma'naviyatning uyg'unligi orqali amalga oshirishga urg'u beradi ¹. Pedagogik faoliyati davomida Yassaviy muridlar bilan doimiy muloqot o'rnatgan. Ularning xulq-atvori, bilim olishga bo'lgan intilishi va ruhiy holatini kuzatgan, har bir muridning shaxsiy imkoniyatlarini hisobga olgan holda tarbiyalash usullarini qo'llagan. Shu tariqa, Yassaviy maktablari faqat diniy ta'lim berish bilan cheklanmay, muridlarni ma'naviy yetuk va axloqiy jihatdan komil inson sifatida shakllantirishga xizmat qilgan.

Uning pedagogik qarashlarida axloqiy tarbiya alohida o'rin tutadi. Yassaviy muridlarni halollik, sabr-toqat, adolat, kamtarlik va hurmat kabi fazilatlarini o'zlashtirishga chaqirgan. Shuningdek, u muridlarni o'zini nazorat qilish, yomon odatlardan saqlanish va o'z bilimini amalda qo'llashga o'rgatgan. Bu jihatlar yoshlarni nafaqat diniy, balki ijtimoiy jihatdan ham yetuk shaxs qilib tarbiyalashga yordam bergan. Xo'ja Ahmad Yassaviy pedagogik qarashlarida ta'lim va tarbiyani birlashtirish tamoyili muhim ahamiyatga ega. U ilmni insonni yuksaltiruvchi asos sifatida ko'rgan va muridlarni ilmga bo'lgan qiziqishini rivojlantirishga alohida e'tibor bergan. Muridlar bilan darslar va suhbatlar orqali bilim va ma'naviyatni birgalikda shakllantirgan. Shu bois, Yassaviy pedagogikasi muridlarni mustaqil fikrlashga, izlanishga va jamiyatga foydali bo'lishga yo'naltiradi.

Shuningdek, Xo'ja Ahmad Yassaviyning pedagogik qarashlarida tarbiyaviy muhit yaratish va o'quv jarayonini qiziqarli qilishga urg'u berilgan. U muridlarni ilmga jalb qilishda ko'rgazmali va amaliy usullardan keng foydalangan. Masalan, darslarda hayotiy misollar, hikmatli so'zlar va voqealar orqali muridlarning tushunishini osonlashtirgan. Bu yondashuv o'quvchilarning bilimni chuqur o'zlashtirishiga, uni amalda qo'llash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qilgan.

Xo'ja Ahmad Yassaviy pedagogik qarashlari muridlarni ilimli, ma'naviy yetuk va axloqiy komil inson sifatida tarbiyalashga qaratilgan bo'lib, ularning shaxsiy

¹ .Yassaviy X.A. Divan-i Hikmat. – Toshkent: Sharq, 1998. 21-bet

rivojlanishiga va jamiyatdagi o'rnini shakllanishiga katta hissa qo'shgan. Ushbu qarashlar bugungi kunda ham ma'naviy va axloqiy tarbiya berishda dolzarb ahamiyatga ega. Shu asosda aytish mumkinki, Xo'ja Ahmad Yassaviyning pedagogik qarashlari nafaqat o'z davrida, balki keyingi asrlarda ham ta'lim va tarbiyada muhim o'rin egallagan. U muridlarni nafaqat bilimli, balki ma'naviy yetuk va axloqiy jihatdan komil inson sifatida shakllantirishga alohida e'tibor bergan. Uning pedagogik yondashuvi o'quvchilarning aqliy rivojlanishi, hissiy tarbiya va ijtimoiy fazilatlarini birgalikda rivojlantirishga xizmat qilgan.

Yassaviyning ilm va axloq uyg'unligiga asoslangan pedagogik tamoyillari muridlarni halollik, sabr-toqat, hurmat va adolat kabi fazilatlarni egallashga yo'naltirgan. Shuningdek, u o'quv jarayonini qiziqarli va amaliy qilish orqali muridlarning ilmga bo'lgan qiziqishini oshirgan. Muridlar bilan muloqot, suhbat va ko'rgazmali darslar orqali u nafaqat bilim, balki ma'naviy qadriyatlarni ham shakllantirgan. Bundan tashqari, Xo'ja Ahmad Yassaviyning pedagogik qarashlari yoshlarni mustaqil fikrlashga, o'zini boshqarishga, izlanishga va jamiyatga foydali bo'lishga undaydi. Shu sababli uning pedagogik merosi bugungi kunda ham o'z dolzarbligini yo'qotmagan va ma'naviy-axloqiy tarbiyada asosiy manba sifatida qadrlanadi. Demak, Yassaviyning ilmiy va pedagogik faoliyati yosh avlodni tarbiyalashda, ularni ma'naviy yetuk va jamiyatga foydali shaxs qilib voyaga yetkazishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xo'ja Ahmad Yassaviy pedagogik qarashlarida muridlarning ruhiy tarbiyasi va ma'naviy yuksalishi alohida o'rin tutadi. U muridlarni faqat bilim olishga emas, balki odob-axloq, sabr-toqat va insoniy fazilatlarni o'zlashtirishga ham yo'naltirgan. Shu bois, uning maktablarida o'quv jarayoni bilim va ma'naviyatning uyg'unligini ta'minlashga xizmat qilgan. Yassaviy shuningdek, tarbiyaviy jarayonda muridlarning individual xususiyatlarini hisobga olishni tavsiya qilgan. Har bir bolaning qobiliyati va ruhiy holatini kuzatib, unga mos metodlarni qo'llash pedagogik jarayonning samaradorligini oshiradi. U muridlarni amaliy ishlar va hayotiy misollar orqali o'rgatishni muhim deb bilgan. Bu yondashuv orqali bolalar o'z bilimini hayotiy vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini rivojlantiradi.

Yassaviy pedagogik qarashlarida muridlar bilan doimiy muloqot, o'qituvchi va shogird o'rtasidagi ishonchli aloqalar ham katta ahamiyatga ega. O'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki muridlarni ruhiy, ma'naviy va axloqiy jihatdan tarbiyalash bo'yicha rahbar sifatida ko'rilgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yassaviy X.A. Divan-i Hikmat. – Toshkent: Sharq, 1998.
2. Ahmad Yassaviy va uning pedagogik merosi. – Toshkent: Fan, 2005.

3. Madaminjonovna, M. M. METHODOLOGY OF EDUCATIONAL TEACHING OF GENERAL SCIENCES.

4. Muhammaddilyor Diyorbek O'G'Li Uzoqjonov, & Maxliyoxon Madaminjonovna Mirzakarimova (2025). Atrof-muhitni asrash va ekologik barqarorlikni ta'minlash muammolari. Science and Education, 6 (12), 17-21.

5. Mirzakarimova, M. (2025). O 'QUVCHILARDA TADBIRKORLIK TUSHUNCHALARINI RIVOJLANTIRISHNING DIAGNOSTIK TAHLILI. Scientific journal of the Fergana State University, (4), 1-1.

6. Mirzakarimova, M. (2025). Didactic Effectiveness of Teaching General Sciences with an Entrepreneurial Orientation. Journal of Institutional Research South East Asia, 23(3).

7. Uzoqjonov, M. D. O. G. L., & Mirzakarimova, M. M. (2025). Zamonaviy texnologiyalarning atrof-muhitga ta'siri. Science and Education, 6(11), 281-284.

8. El-Atrash, A., Zaki, S., Tousson, E., & Negm, M. (2022). Copper oxide nanoparticles induced liver and kidney toxicity in rat. Asian Journal of Biochemistry, Genetics and Molecular Biology, 12(4), 154-160.

9. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonov, M. D. O. G. L. (2025). Zamonaviy axborot texnologiyalariga o 'tishda axborot xavfsizligi. Science and Education, 6(10), 89-93.

10. МИРЗАКАРИМОВА, М. М. (2022). ХОРИЖИЙ ТИЛЛАРНИ ТАДБИРКОРЛИККА ЙУНАЛТИРИБ У^ ИТИШНИНГ ДИДАКТИК АСОСЛАРИ.

11. Madaminjonovna, M., & Uzoqjonov, M. (2025). The possibilities of solving environmental problems through technology. Academic Journal of Science, Technology and Education, 1(7), 11-15.

12. Uzoqjonov, M., & Mirzakarimova, M. (2025). The role and significance of artificial intelligence in modern society. Technical Science Integrated Research, 1(6), 8-10.

13. Mirzakarimova, M., & Uzoqjonov, M. (2025). Information security in information-communication technologies. Academic Journal of Science, Technology and Education, 1(6), 8-11.

14. Умнов, Д. Г., Кариев, А. Д., Тешабоев, А. Ю., & Мирзакаримова, М. М. (2024). Формирование финансовой грамотности и культуры потребления у старших дошкольников. Перспективы науки и образования, (6 (72)), 420-436.

15. MADAMINJONOVNA, M. X. T. T. Y. (2022). NALTIRIB O'QITISHNING DИДАКТИК АСОСЛАРИ. Nova. Pub, 1-128.

16. Madaminjonovna, M. M. (2024). ECOLOGICAL-VALEOLOGICAL CULTURE IN THE" MAN-NATURE-SOCIETY" SYSTEM. Web of Teachers: Inderscience Research, 2(5), 51-55.

17. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2024). Pedagogik mahoratning shakllanishi va rivojlanishi. *Science and Education*, 5(3), 264-269.
18. Mirzakarimova, M. M. (2024). O'qituvchining muomala madaniyati. *Science and Education*, 5(4), 278-282.
19. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2024). "Avesto" va pedagogik fikrlar rivoji. *Science and Education*, 5(2), 224-228.
20. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2023). Scientific and pedagogical activity of Imam al-Bukhari. *Science and Education*, 4(12), 321-324.
21. Mirzakarimova, M. M., & Uzoqjonova, M. D. Q. (2023). O'zbekistonda chiqindilarni qayta ishlash muammolarini o'rganish va bartaraf qilish. *Science and Education*, 4(11), 78-83.
22. Mirzakarimova, M. (2023). CLIL TEXNOLOGIYALARI VOSITASIDA O'QUVCHILARNING TADBIRKORLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION METOD VA VOSITALAR. *Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi*, (6), 410-415.
23. Мирзакаримова, М. М. (2020). Умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизими. *Science and Education*, 1(4), 97-103.
24. Мирзакаримова, М. М. (2020). ESSENTIAL COMPOSITION OF ENTREPRENEURSHIP FUNCTIONAL LITERACY. *INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND TECHNICAL JOURNAL" INNOVATION TECHNICAL AND TECHNOLOGY*, 1(1), 63-65.
25. Mirzakarimova, M. M. (2022). The Necessity to Develop Students' Entrepreneurial Skills in English Classes. *Telematique.-2022.-S*, 7128-7131.
26. Мирзакаримова, М. М. (2020). Замонавий шароитларда умумтаълим фанларини тадбиркорликка йўналтириб ўқитиш тизими. *Science and Education*, 1(4), 216-222.
27. Mirzakarimova, M. (2023). EFFECTIVENESS OF STUDENTS'ENTREPRENEURIAL SKILLS DEVELOPMENT THROUGH CLIL TECHNOLOGIES. *Академические исследования в современной науке*, 2(8), 92-94.
28. Madaminjonovna, M. M. (2023). Innovative Methods and Tools for Developing Students' Entrepreneurial Skills Using CLIL Technologies. *International Journal of Human Computing Studies*, 5(3), 15-17.